

Sa Savjetovanja nastavnika stranih jezika

Dr Ivan Furlan

NEKI PROBLEMI OBJEKTIVNOG ISPITIVANJA I OCJENJIVANJA U NASTAVI STRANIH JEZIKA

(Teze izlaganja)

Pod objektivnim ispitivanjem znanja misli se na takve postupke ispitivanja i ocjenjivanja u kojima i više ispitivača — ocjenjujući uradak jednog te istog učenika — dolazi uvijek do istog pokazatelja o znanju toga učenika. Zato se smatra da taj pokazatelj zavisi samo od znanja učenika, a ne od različitih subjektivnih faktora samih ispitivača.

Da bi se to postiglo, objektivna ispitivanja imaju ove tipične karakteristike:

— sastavljena su od većeg broja zadataka, time da se svakim zadatkom ispituje znanje samo jednog podatka, jedne činjenice ili jedne informacije;

— zadaci su tako konstruirani da ih ispitanici ili rješavaju ili ne rješavaju, treće mogućnosti nema;

— točnost ili netočnost rješenja za svakog se učenika ustanovljuje prema popisu točnih rješenja, priloženom uz ispitni materijal;

— uspjeh svakog učenika u objektivnom ispitivanju dobiva se statističkom obradom rezultata svih ispitanih učenika.

Te karakteristike objektivnih ispitivanja donekle ograničavaju primjenu te metode u nastavi stranih jezika. Da bi se te granice mogle shvatiti, valja istaknuti da je svrha svakog ispitivanja znanja ustanoviti kako su i u kojoj mjeri ostvareni ciljevi i zadaci nastave i učenja. Zadaci ili ciljevi nastave stranih jezika veoma su raznovrsni. Za našu osnovnu školu oni su ovako definirani:

Cilj je nastave stranih jezika u osnovnoj školi da učenici svladaju jedan strani jezik (engleski, francuski, njemački ili ruski) . . . u toj mjeri da se njime mogu uspješno služiti u okviru osnovnog rječnika svakidašnjih životnih situacija.

Zadaci su nastave stranih jezika:

— da učenici svladaju osnove razgovornog jezika u toj mjeri da se njime mogu uspješno služiti u okviru osnovnog rječnika od 1500 do 1800 riječi;

— da u okviru primjene tog osnovnog rječnika što bolje usvoje pravilnu intonaciju i pravilan izgovor stranog jezika;

— da u toku vježbanja razgovornog jezika usvoje osnovne gramatičke strukture i oblike, a u pismenim vježbama i osnove pravopisa stranog jezika;

— da na temama o stranoj zemlji i narodu čiji jezik uče upoznaju u najopćenitijim crtama taj narod i tu zemlju;

— da učeći strani jezik razvijaju određene intelektualne sposobnosti, osobito sposobnost pamćenja i mišljenja;

— da stječući znanje o zemlji i narodu čiji jezik uče postupno izgrađuju svoj pozitivan stav prema tom narodu i ostalim narodima u duhu internacionalizma.

(Naša osnovna škola, Zagreb, 1972.)

Evo još jedne — od mnogih mogućih! — definicija tih ciljeva:

1. Znanje samog jezika: čitanje, pisanje (spelling), govorenje. Sadržaj tog znanja: rječnik (idiomi), glagolski oblici, deklinacija, sintaksa itd.

2. Poznavanje književnosti dotičnog jezika.

3. Poznavanje zemlje u kojoj se taj jezik govori, njene povijesti, geografije, kulture, običaja, pa i njenih društveno-ekonomskih i političkih prilika.

4. Odnos tog jezika i učenikova materinjeg jezika.

(Jordan, A. M., *Measurement in Education*, McGraw-Hill, New York, 1953)

Kako se objektivna ispitivanja sastoje od zadataka koji ispituju samo po jedan podatak, teško je takvim zadacima ispitati složenije strukture, kakvih u jeziku ima veoma mnogo. Zato se objektivna ispitivanja ne mogu s jednakim uspjehom primijeniti u svim područjima nastave stranih jezika. Drugim riječima, ne može se jednako objektivno ispitati ostvarenje svih ciljeva nastave stranog jezika. Odatle proizlazi sasvim praktičko pitanje:

Što se u nastavi stranih jezika može ispitivati objektivnim metodama ili testovima znanja?

Odgovor je ovaj: sve ono što se može rastaviti na neke elemente, tj. na dijelove koje učenik ili zna, ili ne zna, tj. gdje nema nekih srednjih ili prelaznih mogućnosti. Evo za to primjera!

Poznavanje (razumijevanje značenja) riječi stranog jezika. Riječ je element govora, koji još i sam za sebe ima smisao. (Fonemi nemaju tu karakteristiku!) U objektivnom ispitivanju znanja rječnika stranog jezika valja ići za tim da uzorak riječi na kojem se to ispitivanje provodi bude valjan, a to ima dvostruko značenje:

— taj se uzorak mora odnositi na rječnik onih govornih situacija na kojima su učenici usvajali strani jezik;

— u uzorku treba da prednost imaju riječi koje su u jeziku češće.

Da bi se udovoljilo tom drugom zahtjevu, treba se u ispitivanju znanja riječi služiti čestotnim rječnicima.

Podvrsta testova rječnika jesu testovi razumijevanja idioma.

Poznavanje gramatičkih zakonitosti. I gramatičke su zakonitosti svojevrtni elementi govora, pa se zato njihovo poznavanje može objektivno ispitivati. Nekada, kad je gramatika bila temelj učenja stranog jezika, bilo je i više testova znanja gramatike. Danas, kad se prvenstveno ide za usvajanjem govornog jezika, testovi su gramatike mnogo rjeđi, većinom su samo dio opsežnijih testova ili »baterija« testova.

Testovima gramatike ispituju se konjugacija i deklinacija glagola, imenica i pridjeva, komparacija pridjeva i priloga, nepravilnosti ili izuzeci u jeziku, itd.

Izgovor se također može ispitati objektivnim postupcima. Takvo ispitivanje može biti i pismeno ako su učenici potpuno ovladali fonetskom transkripcijom pomoću IPS.

Prevođenje također može biti ispitivano objektivno, iako procjenjivači moraju biti dobri poznavaoци jezika, jer ispitanici mogu dati više varijanti valjanog prijevoda, o čemu se ne može prosuđivati mehanički, pridržavajući se slijepo popisa točnih rješenja koji je dan uz test.

Opis slika ili situacija može se tako podesiti da se od ispitanika dobiju upravo očekivani odgovori, pa se i na taj osnovi izrađuju testovi znanja stranog jezika.

Razgovor — u kojem je kazivanje jednog lica dano u obliku teksta zahtijeva od ispitanika da bude drugi »učesnik« tog razgovora. Reagiranjem ispitanika u takvu razgovoru može biti objektivno ocijenjeno, što znači da takav »razgovor« može biti test znanja stranog jezika.

Veće i složenije strukture u nastavi stranog jezika nisu prikladne za ispitivanje pomoću testova, pa se tu moramo služiti drugim metodama ispitivanja, koje nisu toliko objektivne, ali zato imaju svoje specifične prednosti. Takav je slobodan razgovor s ispitanicima, njihovo usmeno izlaganje, pismeni sastavi itd. I u tim se postupcima objektivnost može znatno povisiti ako se u ocjenjivanju služimo razrađenim skalama procjene.

Testovima znanja u nastavi stranih jezika valja staviti i stanovite kritičke primjedbe.

Prije svega, zadaci testova znanja moraju biti manje-više elementarni, pa zato nisu pogodni za ispitivanje složenijih struktura od kojih se jezik sastoji. Izlaz iz te poteškoće je u tome da se ispitivanje testovima znanja mora kombinirati s drugim metodama ispitivanja.

U testovima znanja stranog jezika često se događa da upotrijebljeni tipovi zadataka ne odgovaraju ciljevima nastave i učenja. Na primjer, cilj je nastave da učenici samostalno govore, a to se želi ispitati zadacima u kojima se učenicima daju već gotovi odgovori na prepoznavanje. Dakle, znanje mora biti na stupnju samostalne reprodukcije, a ispituje se na stupnju prepoznavanja. Taj se nedostatak otklanja pažljivim biranjem tipova zadataka koji su adekvatni i postavljenim ciljevima i životnim potrebama.

Dalji nedostatak zadataka objektivnog tipa neki vide u tome što su ti zadaci redovito kratki. U prevođenju ili razgovoru javljaju se s tim u vezi teškoće, jer učenici ne dobivaju potreban kontekst, koji je u takvim govornim aktivnostima važan. Ta se poteškoća ublažava time da se biraju ili sastavljaju takvi odlomci govora u zadacima koji su međusobno povezani smislom, koji zajedno čine neku veću cjelinu.

Nekad su u jezičnim testovima bili uobičajeni zadaci u kojima su učenici morali ispravljati greške. Novija psihologija učenja smatra da to nije dobro, jer postoji tendencija da učenici te greške neće ispraviti, već naučiti, tj. da će se greške fiksirati u svijesti učenika. Zato se danas takvi oblici ispitivanja na greškama sve više napuštaju.

Da bi se ti i neki drugi nedostaci objektivnih ispitivanja u nastavi stranih jezika prevladali, danas se predlažu i različiti novi postupci i metode ispitivanja znanja stranih jezika. U tim se pokušajima nastoji sačuvati sve ono pozitivno što su u ispitivanje i ocjenjivanje unijele objektivne metode, ali ti se postupci ne bi smatrali inovacijama kad ne bi u sebi sadržavali i neke bitno nove elemente.

Janka Beker

ILUSTRACIJA OBJEKTIVNE PROCJENE ZNANJA U NASTAVI STRANIH JEZIKA

U ovom referatu htjela bih govoriti o nekim oblicima procjene znanja (ili testova) koji su se razvili kao izraz nezadovoljstva s jednom vrlo proširenom vrstom objektivnih zadataka, naime zadacima višestrukog izbora pojedinačnih elemenata. To su zadaci koji ispituju gramatičke strukture, vokabular i fonološke elemente izolirano, izvan lingvističkog i situacijskog konteksta.

Prvo ćemo razmotriti nedostatke zadataka višestrukog izbora pojedinačnih elemenata s obzirom na svrhu i cilj suvremene nastave stranih jezika. Zatim će biti govora o teorijskim osnovama novog integrativnog pristupa u testiranju. Nabrojiti ću neke testove integrativnog tipa, dati njihove karakteristike i mogućnosti upotrebe. Razmotrit ćemo probleme i mogućnosti bodovanja integrativnih testova, te postaviti pitanje da li je vrednovanje rezultata testa opravdano. I na kraju će biti govora o analizi i interpretaciji pogrešaka.

1. Nedostaci zadataka višestrukog izbora pojedinačnih elemenata s obzirom na svrhu i cilj suvremene nastave stranih jezika

Nastavni proces ima svrhu da razvije suradnju između učenika i nastavnika koja će omogućiti učeniku približavanje cilju u okviru njegovih mogućnosti. U tom procesu nastavnik otkriva što učenik zna, što ne zna i na koji način uči. Otkriva također kakvu praktičnu vrijednost ima učenikovo znanje i što bi učenik želio znati. U toku nastavnog procesa i sam se nastavnik mijenja i uči, jer podešava sadržaj i metode rada učenikovim potrebama. Učenik u toku nastavnog procesa uočava razliku između svog postojećeg znanja i onog koje bi prema određenim ciljevima u nastavi trebao dostići. U nastavi je poznato da učenik ne može odmah postići krajnji cilj, već na tom svom putu k cilju prolazi određene razvojne faze. Nastava je, dakle, dinamičan proces, u kojem testovi imaju određenu ulogu. Oni pomažu nastavniku i učeniku da dobiju odgovore na gore postavljena pitanja. Budući da takvi testovi daju povratnu informaciju nastavniku i učeniku te usmjeruju njihovu suradnju u nastavnom procesu, smatramo ih dijagnostičkim testovima. Pitamo se sada do koje mjere izolirani zadaci višestrukog izbora pojedinačnih elemenata (u engleskoj i američkoj literaturi *multiple-choice, discrete-point item*